

Előfizetési ár:
 Egész évre 6 frt.
 Fél 3
 Negyed 1.50k.
 Egyszeri szám ára 12kr.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos
KORBULY JÓZSEF.

*Szerkesztői iroda és
 Kiadó hivatal:*
 Kolozsvárt. Bel Monostor
 utca 20sz.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

„ÉLET és IRODALOM”

czimű, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e pusztá ígéretek után tartssunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamban a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Brassai Sámuel, Imre Sándor, Beöthy Zsolé, Szász Béla, Szász Gerő, Endrődi Sándor, Abrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigané, Sáni Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Csernátoni Gyula, Medgyes Lajos, Lövey Klára, E. Kovács Gyula, Petelei István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladár, Lugosi József, Abrányi Emil, Dengi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre 6 frt. || Fél évre 3 frt.
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők; helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

Mutatványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk. Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.

HIRDETÉSEK

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL”
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített.
SINGER
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja
Neeser János és társa
Kolozsvárt, tordautca 1. sz.
(7) (42—52)

Valódi mosott pamut.

Női kézimunka.

Öszi ujdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hingtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.

A jövő évi kiállításhoz ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.

Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesítettek.

Lustig Eszti és Neményi Hermin
BUDAPETS, Haas-féle palotában,
(25) szemben a „Magyar Király” szállodával. (6—*)

Valódi mosott pamut.

Hímző anyagok. Kanevasz-szövetek.

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ KOLOZSVÁRT.

Ajánlja az ev. ref. főtanoda általa már 35 éven át kezelt és legújabbban a kor igényeinek megfelelőleg a legmodernebb betűkkel berendezett

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁIÁT.

A könyomdában szakképzett metsző és nyomó van alkalmazva.

A nyomdai gépek elegendősége, valamint a munkaerő teljes száma lehetővé teszi, hogy minden

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, izléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy bármely hazai nyomdával versenyezhet

A munkákhoz szükséges papír csak rendes gyári árban számítja.

Mindennemü és nyelvü **könyvek, folyóiratok, iskolai értesítők, köz- és magán hivatalok részére szükséges rovatos ívek, körlevelek, árjegyzékek, számlák, diszes kiállítású diplomák és tanulólevelek, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívók, tánczrendek, gyógyszerári jelzetek bor, rozsolis és más vignettek, új évi és más alkalmi üdvözetek, vámjegyek, vásárcédulák, hirdetémények, bármily nagyságu falragaszok, szóval minden e szakmába vágó fekete vagy szinnyomatu munkák csinos kiállítását jutányos áron elfogadja.**

Megrendelések Stein János könyv- és zeneműkereskedésébe (bel-középutcza 1. sz.) vagy a nyomda helyiségébe (bel-farkasutcza 20. sz.) intézendők.

— Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. —

Különösen a kir. közjegyzők, megyei és városi hatóságok és a községi előljáróságok, valamint takarékpénztárak és biztosító-társaságok figyelmét bátorodik arra fölhívni, hogy hivatali szükségletekre megkivántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolcsóbb árszámítására különös sulyt fektet. A községi bíróságok részére szükséges nyomtatványokból raktárt tart s azokból kis mennyiségben **konez számra** is jutányos áron szolgál.

Az e rovat alatt közölt ÚJ KÖNYVEK és ZENEMUVEK.

Kolozsvárt Stein Jánosnál

kaphatók, a hol vidéki szives megrendelések gyors és pontos teljesítéséről a legjobban van gondoskodva.

STEIN

JÁNOS

erdélyi muzeum-egyleti
könyv-, mű- és

könyvkiadó és könyvvarus
zeneműkereskedése

KOLOZSVÁRT.

Új könyvek:

- Nőnevelés.** Utmutatás a nőnevelés- és nőképzésben. Irta Dr. Gyulay Béla. 1 frt 50 kr.
- A magyarok hazája.** Irta Adam Edmondné (Lamber Juliette). Jogositott magy. kiadás. 1 frt 60 kr.
- Altalános és hazai művelődés-történet.** Irta Dr. Bihari Péter. I. kötet. Történelemelőtti kor. Ó-kor. Középkor. 105 ábrával. 4 frt.
- Plautus vigjátékai.** Fordította Csiky Gergely. Kiadja a Kisfaludy-társaság. 2 kötet. 5 frt.
- Zwingli Ulrik élete és a helvét reformáció megalapítása.** Irta Benke István tr. 1 frt 20 kr.
- Birói függetlenség.** Irta Justus. 50 kr.
- Báró Eötvös József.** Irta Ferenczi Zoltán. 60 kr.
- Szülészeti műtétan.** Orvosok és orvostanhallgatók számára. Irta Dr. Mann Jakab. 2 frt.
- Koporsó feletti imák** rövid síri szókkal. Temetési alkalmakra. Irta Édes Vincze. I. füzet. 60 kr.
- Magyarország története II. József korában.** Irta Dr. Marczali Henrik. I. kötet. 2. javított kiadás. 3 frt 60 kr.
- Német-magyar vasuti szak-szótár.** Szerk. Görgey István. 1 füzet. 32 kr.
- Beszélyek.** Irta Sacher-Masoch. Ford. B. Büttner Lina. 1 frt.
- Bolgár Emil költeményei.** 1856—1883. 1 frt 50 kr.
- A tuberculózis és annak pusztítása ellen való védekezés.** Irta Dr. Kresz Géza. 40 kr.
- Döntvénytár.** A m. k. curia, a bpesti kir. ítélő tábla és a pénzügyi közigazgatásági bíróság elvi jelentőségű határozatai. Új folyam. VIII. kötet. 2 frt.
- Die Aristokratie des Geistes,** als Lösung der sozialen Frage. Ein Grundriss der natürlichen und der vernünftigen Zuchtwahl in der Menschheit. 1 frt 80 kr.
- Lehrbuch der Augenheilkunde.** Von Dr. Jul. Michel. 10 frt 80 kr.
- Die Bereitung, Pflege und Untersuchung des Weines.** Von Prof. Dr. I. Nessler. Mit 33 Holzschnitten. 3 frt 12 kr.
- Der Kartoffelbau.** Anleitung zum Anbau und zur Cultur der Kartoffel nebst Beschreibung der neuesten und wichtigsten Sorten. Von A. Busch. Mit 138 Illustrationen. 2 frt 40 kr.
- Me Adam (Juliette Lamber) La patrie hongroise.** 3 frt 60 kr.
- Egy pesti Don Juan.** Regény. Irta Ötvös Adolf. 1 frt 20 kr.
- Az erdei lak.** Regény. Irta B. Bajza Lenke. Két kötet. 3 frt 50 kr.
- Tisza-Járás Magyarországon.** Politikai s nemzetgazd. értekezés. Irta Zimándy Ignác. 40 kr.
- Tanulmányok.** Irta Dr. Krausz Jakab tr. I. kötet. 3 frt.
- Római világ.** Művelődéstört. rajzok a császárság fénykorából. Átdolgozta Dr. Bozók Lajos. Számos képpel. I. füzet. 60 kr.
- Kereskedelmi ismeretek kézikönyve.** Vezérfonalul keresked. és ipariskoláknak. Irta Propper N. János. 2 frt 20 kr.
- A túlterhelés a népiskolában.** Irta Hoffmann Mór. 20 kr.
- A kereskedelmi jog tudomány elemei.** A magy. keresked. törvénykönyv szabályaihoz alkalmazva. Irta Dr. Mutschenbacher Viktor. 5 frt.
- Kereskedelmi földrajz.** Keresked. tanodák és felsőbb ipar-iskolák számára. Irta Dr. Toldy László. 2 frt.
- Balatoni ég alatt.** Irta Endrődi Sándor. 2 frt.
- Görög-katholikus egyházi szerkönyv.** (Euchologion.) Kötve 4 frt.
- A francozia forradalom története.** Irta Michelet. Ford. De Gerando Antonina. II. kötet. 2 frt.

Katonai irálytani jegyzetek. Tekintettel a m. k. csendőrség irodai ügyvitelére. Összeállította Szelestey Károly. 1 frt 20 kr.

Séta a világ körül. Irta B. Hübner Sándor. Számos képpel. Két kötet. 4 frt.

Curiosités des lettres, des sciences et des arts. Par Ch. Joliet. 1 frt 80 kr.

Les comédies du Docteur. Theatre de salon. Par Ch. D'Espiney. 2 frt 10 kr.

Premiers soupirs. Poésies diverses. Par Paul Pourot. 2 frt 10 kr.

Adèle. Par F. Josselme. 1 frt 80 kr.

Die Dresdener Gallerie. Eine Auswahl der hervorragendsten Meisterwerke dieser Sammlung in Stahlstichen. Heft I. 90 kr.

Die Schule der Architektur. Von R. Klette. Heft I. 2 frt 40 kr.

Frankreich in Wort und Bild. Seine Geschichte, Geographie, Verwaltung, Handel, Industrie und Produktion. Geschildert von Fr. v. Hellwald. Heft I. 45 kr.

Handbuch des landwirthschaftl. Wasserbaus. Von Dr. E. Perels. Mit Textfiguren und Tafeln. 10 frt 80 kr.

Vidékre, az árnak postautalvánnyal való beküldése mellett, bérmentve.

STEIN JÁNOS

erdélyi muzeum-egyleti könyvkiadó és könyvvarusnál
Kolozsvárt

a magy. kir. egyetem

összes tudomány-karánál
használandó mindenféle

egyetemi tan- és segéd-

könyvek

jutányos áron és előnyös feltételek mellett
kaphatók.

Az egyetemi hallgató uraknak, különösen azoknak, a kik ösztönözve érzik magukat szaktudományuk haladásával egyenlő lépést tartani, de nincsenek mindig abban a helyzetben, hogy a szükséges és gyakran drága munkákat egyszerre kifizessék, ajánlkozom

irodalmi szükségleteiket részletfizetésre
szállítani.

A fizetési feltételeket, melyek minden egyes t. vevőm kívánságához képest alkalmazhatók, személyes vagy levélbeli tudakozódásra szívesen közlöm.

Minden oly munka, mely esetleg raktáron nem volna egy pár nap alatt, a leggyorsabban és árfelemelés nélkül szerezhető meg.

Könyvjegyzékek a tudományos irodalom minden szakából ingyen és bérmentve.

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre	1 frt 50 kr.
Félévre	3 " — "
Egész évre	6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

KORBULY JÓZSEF.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utcza 20. sz.)
Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése.
KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.
Neyyvenkettedik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1--1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.
1884. október 12.

HOVÁ?...

A magyar nemzet kicsi faj, egyedüli, régi és sajátos. Kezdetére nem emlékszünk; nem volt kezdete, tehát vége sem lesz. Jött, hódított, van és akar lenni.

Ez a maroknyi nép keserves egy ezer esztendőtt állott ki; szünetlenül halt és szünetlenül lett. Ma a földön vonaglott, holnap az egekig egyenesedett föl. Tele volt hibákkal s mégis hős, fenséges és szent volt.

Számra nem gyarapodott, bár folyton új elemeket vett föl magába, a miből két következmény foly, egyik az, hogy mindig harezban kellett lennie. a másik, hogy különös vonzó erővel bírhat. Úgy kell lennie, hogy a mi vesztette, az ujította, — valamely szép alaptulajdon.

Melyik az?

Magyarország cultus-minisztere közelebbről egy beszédet tartott, melyben találó vonásokkal jellemezte a nyugati államok föltulajdonait. Elmondta, hogy az angol jellege az anyagi gazdagság keresése, a német jellege a világnézetek szerint való kibékülés, míg a francia az élet dekorálása által tűnik ki. Ajánlotta is, hogy kövessük a három nagy nemzet példáját, különben elenyészünk.

E népeknek tehát szembevetendő egységük van. Individualitása van tovább az olaszoknak a mysticismusban, az oroszoknak a socialis intézményekben, miként a hellén mosolygó képzeletű, a római rendalkotó s az indus teljesen érzelmi vala.

Ilyformán, ha idegen népekhez kell okulásért mennünk, minden faj és minden égalj, minden idő és minden állam nyújthat valamely okvetlenül szükséges vonást, mert hiszen a teremtés oekonomiája elég fenséges ahoz, hogy semmit ne adjon azon módra kétszer s elég leleményes, hogy szünetlenül új jellegeket hozzon elő a fejlődés halhatatlan világfájának egyre megfrissülő ágain.

Részünkről tehát nagyon egyoldalunak találjuk a tanácsot, mely a harmonikus módon kifejlendő majom-ember elé utánzásul csak a szász-teuton-gall vér evoluczióit mutatja föl s egyáltalában nem hiszünk a népek olyszerű emelkedésében, mely állítólag idegen kinzópadra való huzatás következtében érhet.

S kivált, midőn a nyugati népek jó oldalai-

nak felmutatásáról van szó, okvetlenül hangsúlyozandónak véljük az egyensúly másik mértékét is. Főleg napjainkban.

Hiszzen nem látjuk-e, hogy Anglia gazdagságával karöltve jár a barbarismus, népmillióknak pálínkával való kiirtása; Németország tudományos megismerésével az öngyilkosság széles örülete; Franciaország életdíszítésével a társadalmi vérengzés? Kell lennie a jelzett művelődési irányokban bizonyos hibának, hogy a nyugat világnézete annyira deprimált, spleenes, ingerült és gazdasága, tudománya és művészete mellett annyira — boldogtalan.

Van valami, mi ott veszendőbe ment, mi okvetlenül első kellék, minek minden egyéb csak folyománya s mit mindenekelőtt nélkülözünk.

A társadalmi irgalom!

Az egyházak kebelében beállott lazaság, a családok magukra hagyatásuk, az egyének lelkének compass nélküli hanyodása vajh! megnyugodnak-e a positivismusbán, kritikizmusban, hedonizmusban, pessimizmusban stb.?!

Minden tett gyümölese a szív virágos kertjéből nő ki. Szívünk képzése az első. Ha ezt kiugorjuk, hogy egyszerre eltanuljuk a nyugat lázas versenyt, olyanok leszünk, mint a villanyozott fa; hamarabb gyümöleszünk, szebb gyümölesünk is lesz, de nem lesz köszönet benne.

Magyarország igazában még nem ment át az emberiség gyermekkorának, a classicai kornak naiv lelki processusain; az emberiség ifjúkorának, a középkornak hősköltészetét sem vette még föl véreleke alkatrészeül: ugrás volna már most és egyenesen az idegen vágatás kötelére akasztanunk magunk.

Fajunk két alaptulajdona eddig a vallás józansága és szerelem tisztasága volt: ezt bírtuk az ó-korból és a középkorból. Elvégeztünk-e e tekintetben mindent? Hellas és Palestina lelke már testté lett-e nálunk?

Vagy úgy? félünk az agyonnyomatástól? Nincs időnk lassan emelkedni? A rettegés rémei környeznek?

Epen ez a hiba. Az első, mivel birnunk kell, ez a hit, hogy hazánk és fajunk fölött a Gondviselés hatalmas pallosa örökös, mely a legkisebb mohát is elmozdíthatatlanul őrzi, ha e mohának

meg kell élnie: — míg ellenkezőleg az egész világ-mindenség meg nem tarthatja magát, ha az isten el akarja veszteni.

Nemzeti szellemet mindenekelőtt.

SÁNDOR JÓZSEF.

ÚJ VILÁG.

— Elbeszélés. —

Irta: TOLNAI LAJOS.

Nyolczadik fejezet.

Turjáni ur hogy játsza el a magas kitüntetéseket.

(Folytatás.)

Jártak a heves, megbecstelenítő cikkeket a vén pap ellen, kinek alakait a felnyitott szemű nép már harmadszor verte be, tánadták a főispánt bátran, mert nem kellett semmitől tartaniok és szerezték a felszabadított megyei gentrynál a népszerűséget, az előfizetőket, a koszorukat, az irodalmi babérokat.

Minden szám egy dicsőköteményt vagy dicsbeszédet hozott Turjáni urra. Természetesen, ha öreg ember lett volna Turjáni vagy java férfi korban: ily arczátlan magasztalásokat visszautasít, de ifju volt még s minden szót elhitt.

De mért is ne lehetne egy ifju ember méltó a legnagyobb magasztalásokra, hogy nagy hazafi, genialis ember, providenciális tehetség, egy leendő pártvezérnek az országházban valódi inkarnációja? Lovagias, bőkezű, tudósokat kedvelő és szereti a szép asszonyokat és finom borokat — a mint ez illik is ily kis királyhoz, egy ősi Turjánhoz.

A fiatal leány — ártatlanságában — egy nap százszor is bele tekint a tükörbe: mért lett volna bűn Turjáni urnál, hogy ő egy nap százszor elolvasta a róla irt magasztalásokat. Soha se hitte volna, hogy a sajtó annyi örömet képes okozni. Még toasztjait is közölték — és alig ismert rájuk, oly szépek voltak nyomtatásban.

Ebédet ebédekre adott, vadászatokat vadászatokra. A megye virága, de sőt bölcsessége, jövője, a leendő egész megyei új tisztikar kastélyá-

ban élt. Ott volt a leendő főispán, ő maga: az alispán (ilyen négy-öt is), a főjegyző, három aljegyző, a szánta árvaszéki elnök, ki a 17, 18 éves árváknak valódi istápolója, jóllehet ő maga alig tud már a lábán állani. Ott a főpénztárnok alpenztárnok, főbíró, albiró — oh szép, szép társaság veszi körül az ifju protectort, mint egy oligarchát a Garák, Ujlakiak fényes idejéből.

Erdély, Magyarország ott dönti el a legvitalisabb kérdéseket. A híres esütörtökvásári képviselők a nagy magyar Ősz Ádám s a fiatal tigris, ki római bölcseséggel adja-veszi a kerületeket, hogy neki egy is egy krajczárjába se kerüljön; sűrűn ottan-ottan terem a két jeles ifju erdélyi zsurnalistával, Pepecs Istvánnal, ki ma az ellenzéknel, holnap a kormánynál és Kürtő Józseffel, ki a leggonoszabb magyarfaló penzionatus zsandár, sok fából faragott fiacskája.

Turjáni mint Neptun a háborgó, de hatalmas vizek fölött: úgy uralkodik e fényes seregen.

— Nagyságos öcsém uram...

— No mi az Márton bácsi — köszönti szívélyesen az épen nem rossz szívű ifju ember, a felé közeledő atyafit, ki leánykáját is vezeti.

— Hát mi már haza megyünk, viszem az Esztikét.

— Nos nem érzik magukat nálam jól?

— Nem nagyságos ur öcsém, mert itt ezudar világ folyik.

Az ifju kövér telt vonásai, a mennyire a kövérség beleegyeznek — ránczokba verődtek, szeméi villámokat szórtak.

— Nem értem, mit akar...

— Itt öcsém uramat, — de beszélhetek-e szabadon, mert nem akarnám rosszal hálalni meg a jót?

— Ha okosan beszél.

— Okosan, mert a Turjánok között volt egy-egy okos ember is. még egy plébánus is. (Hát nádor? Ho, ho!)

— Röviden, mert nagy gyűlésem lesz a megyén.

— Bár kicsiny gyűlése se volna, hanem láthatna a szép gazdasága után, a kiből ma-holnap egészen kifogyhat a kedves öcsém uram.

— Nem a maga baja. Végezzünk. Szép leánya van, megnőtt, megcsinosodott, hagyja itt az ispán urnál, férjhez adom.

Köszönöm, de itt nincs arra való ember, aztán még csak most lépett a tizenötbe. Adom közmivesnek, a ki meg tudja keresni becsülettel a kenyerét.

— Nem adnám üres marékka! — fogta meg Turjáni ur a valóban szép sugár leányka vékony kezecskéjét és nézett szemérmesen lesütött szemibe.

— Itt soha. Mert annyi eszem-izsom csalárd lelkű embert, a mennyi itt van — soha se láttam. Ezek itt öcsém uramat még az utolsó lisztecskéjéből is kiélik. Hisz itt ma-holnap egy birka se lesz, nem hogy ökor, mert mindent felfalnak a vendégek.

— Fáj az magának?

— Fáj.

— Nem tudtam. S nagyot nevetett.

— Régóta fáj.

— Tán magának szeretne itt mindent? Ohó! S hátat fordított az ifju.

— Isten mentsen. Öcsém uramat itt csalják, hogy a mi nemzetségünk ilyen volt, olyan volt, még palatinus is volt. Soha sem hallottam, de jó nemzetség volt, Turján nemzetség. Egy timár volt Szolnokon, egy megint vendéglős Püspökiben — no az megbukott — az öcsém uram édes atyja meg —

— Talán útmaster? mi?

— Az is volt, de megsegítette az isten, felvitte a sorát.

— Sajnálja?

— Sajnálom, ha öcsém uramat meg leszálitanak a gazemberek, mert nem tudna a szegénységhez szokni. Uri mód nőtt, úgy is kívánja a természet holtig. De így — a mint az ispán beszélt nagy örömmel, egy zsidónak tegnap reggel — a kedves öcsém kastélyában megütik a dobot.

Turján ur nem volt veszekedő heves ember, ki ilyen szavakra botot ragadjon: kivette a tárczáját, egy csomó bankót oda nyújtott a bácsinak s leeresztett recsegő hangon szólt:

— Fogja s induljanak azonnal. Mondja meg az atyafiaknak, hogy Turjáni Vilmos — ne féljenek, mert nem fog reájuk szorolni.

— Igen is, megmondom Nagyságos uram öcsém hanem azt a bankót csak hadd tegyék el még ma szegszárdi cigányok. Nekem istennek hála van még otthon annyim, hogy a familiám talán útszél-

re nem kerül. Ugy-e mondtam Esztikeye, hogy nem szólok, de te sirtál-rittál, hogy csak szóljak, látod ehol vagyunk! Igaz szót szegénynek, magasztalást gazdagnak. Menjünk. Aztán jó szívvél látjuk Fehérvárt akármikor.

Turján Vilmos ur még soha sem mulatott olyan jól, mint azon a napon. Nem tudott betelni a muzsika szóval, kártyával, a kedves barátsággal. Úgy verte, kergette a szívét valami.

Igaz, hogy csak úgy ki is kiáltották követjelöltnek a dombi kerületben. S erre lehetett inni, de a nagy öröm is úgy hozta magával. Hogy el-tették, hogy dicsőítették! Éljen Turjáni, éljen Turjáni Vilmos!

Valamely nemes urfiak kifogták a két első róka lovát s elvitték; a leendő főjegyző elkérte a drága szivarszikipkáját és soha vissza nem adta; az árvák leendő atyja két-háromszáz forint előleget kért — soha nem is tudott róla aztán, egy derék ifju gavallér, ki különben ügyvéd volt és főkortes, lesimogatta ujjairól a szebb gyűrűket, csak úgy nevetve, mintha tréfálna és a saját enyves ujjaira mosolyogta — nem szólt semmiért, tudta talán, vagy megsugták neki a volt követek, hogy követjelöltől lopni, követjelöltet csalni, követjelöltet jégre vinni, szabad is, szokás is, szép is — liszta, új magyar virtus.

A sok bor, sok zene, sok ölelgetés, sok dicsőítés szilaj mámorba taszította. Az ő ifju karjai is ölelésre nyitak, de kit ölelt volna, nem volt itt; az ő piros duzzadt ajkai is csókra áhítottak, de a kit csókolt volna, nem volt itt: csöndesen, titkon félre suhant, valami gazdátlan nyerges lóra, mely egy süveg mellé volt kötve — felpattant, s a sötét éjben, mint a tolvaj, vágatott Mindighát felé.

Eljöttkor látta, hogy Sárosi ur is ott iddoggal a másik két tanár urral — s így nincs mit sokáig gondolkozni.

A paripa vitte, mint a szél. Lehet, hogy a mámoros embert a ló is jobban és vigabban viszi.

Alig volt jó éjféli, már ott állottak a szép Sárosiné ablaka alatt a Turjáni udvar közti lakása előtt. A derék uraság ott adott lakást az igazgató tanár urnak.

Halkan kopogtatta az ifju a jól ismert kedves ablakot.

— Emiliám... liám... miliám — hanzott a zajtalan éjben a szerelmes susogás.

TÁRCZA.

Angol- Francia- és Németország kulturája.*

Anglia, Franciaország és Németország a mai kor három mérvadó országa, illetőleg nemzete, lényegesen különbözik egymástól és mégis bizonyos internacionalis vagy kozmopolitikus jelleg van, melyben találkoznak s hasonlítanak egymáshoz. Mind a három a nyugati Európa országai s nemzetei, külön nyelvet beszélnek, de a kultúra ugyanazon formáit s alapjait bírják. Mi mind a háromtól tanulhatunk, — de mindenikétől mást kell s lehet tanulnunk.

Anglia egy végétől a másikig egy park gyönyörű fákkal, szép állatokkal s mellékesen legyen mondva, ott az állatok nem arra való, mint mi nálunk, hogy éhezzenek, hanem hogy jól tartassanak — számtalan csinos villákkal, hol minden lépten a nagy vagyon és gazdagság tükrözik vissza mindenben, hol főleg Londonban e vagyonosság folytán az élet, a mozgalom órási mérvekben nyilatkozik. Ott a gyűjtemények a

* Trefort közoktatási miniszternek legközelebb Pósonban tartott beszédéből.

British Muzeum s a South-Kensington muzeum egész városok s ezekre nézve jellemző vonásul csak azt az egyet akarom említeni, hogy a legújabb időben a National Gallery számára egy képet 70,000 frton vásároltak.

Nyilvános épületekre milliókat fordítanak Ott minden oly mérvű és alaku, hogy azt ismerni jó, — de utánozni nem lehet. Egyet azonban kell tanulni Angliában: a nemzet- és államgazdaságot. Az angolok régóta tudják, hogy csak a gazdag országok bírnak sulylyal s hogy a gazdagság csak munka által szerezhető meg, a munka pedig nem lehet egyoldalú: kell földmívelés, kereskedés és ipar. Az iparban fekszik Anglia gazdagsága s hatalma s ha lehetséges volna — de végre gondolni sem lehet — hogy az angol ipar megszűnjék: Anglia gazdagságának, hatalmának s virágzásának vége volna. Ipar nélkül a mai világban nem lehet prosperálni, mert a nyers anyagok termelésében az Európán kívüli területek, Amerika, Ausztrália, India oly előnyökkel bírnak az Ó-Európa fölött, hogy azokkal versenyezni nem lehet. De azonfelül tudvalevő dolog, hogy maga a földmívelés tökéletesebb s magasabb fokra csak ott emelhető, a hol virágzó ipar van.

E meggyőződéssel tértem vissza Angliából, hogy

nekünk minden áron ipart kell teremtenünk, ha gazdaságilag és államilag tönkre menni nem akarunk s ez irányban az angoloktól kell tanulnunk és pedig multjokat is tanulmányozva, mert Anglia jelen közgazdasági állapota nem az utolsó évek produktuma. Én nem azért mentem Angliába s nem azért utaztam, hogy politikát és institucziókat tanulmányozzak, Anglia egy sajátos világ s a mi ott helyes, nem mindig ültethető át máshova — de vannak dolgok, melyeket látni kell, melyek előtt szemet hunyni nem lehet, akár tesszik, akár nem, — én tehát azon benyomást vettem fel magamba — ki 48 évvel ezelőtt voltam Angliában — hogy ott az amerikai szellem igen sok tért kezd foglalni. Angliában a demokrácia napról-napra hódít és tért foglal.

Tanusítja ezt főleg az is, hogy az angol felső ház reformja napirenden van; a született peer-ek vagy lordok mellé új emberek fognak jönni, kik nem a régi családokból fognak kikertülni, más érdekeket fognak képviselni. Angliában is a politikai s társadalmi viszonyok nagy átalakulása van készülében — s akkor másutt utánozni akarni, mi magát ott is túlélt: valóban nem háládatos feladat.

Franciaország jobb benyomást tesz, tetszőbb ké-

Csak nem nyílt az ablak.

Gondolta: megpróbálom, kinyitom az ajtót magam, meglepem.

Egy öles termetű, széles vállas ember szökött le az ágyról — mint a szép alföldi nóta mondja: „fehér ingben, gatyában...”

Talán báró Darvasy? Nem. Csak nem a főispán, mert az is ilyen magas? Nem — habozott ifjú szemérmességgel a mindigháti cultur intézet patronusa.

— Ki Ön itt uram? — szólalt meg végre a jogaiban — hisz saját házában volt — megháborított ifjú.

— Akar valamit — ha akar, hát kérem tessék. én vagyok Hasenfeld Mórincz — ennek az asszonyságnak — ismerőse.

S a hatalmas ember egy perc alatt kívül teremtette a kövér ifjú uraságot.

De fájdalom néhány hét múlva a kastélyból, sőt az összes mindigháti birtokokból is kiteremtette Turján urat azzal a gyors erélyvel, mely a Hasenfeld consorcium sajátja.

(Vége következik.)

A SORS.

— *Pacurius.* —

Azt tanítják mi nekünk bölcseink,
Hogy sorsunk vak és mindig esztelen,
Azt tanítják, hogy nagy kőgömbön áll
És az forog alatta szüntelen.

S a merre azt hajtja a végezet,
A sors önkéntelen csak megy vele,
Meg nem marad sehol, görög tovább,
Mást nem tehet, bekötve van szeme.

Gonoszság és érdem mindegy neki,
Különbséget nem tesz ezek között,
A kiszabott úton csak egyre fut
Tehetlenül a föld s az ég fölött.

Mások szerint Fortuna ninesen is,
Minden áll csak egy vak eszt alatt,
S bizony, bizony, nem mondom, hogy: nem úgy...
Erre tanított a tapasztalat.

DR. BOROS GÁBOR.

EGY ÉJSZAKÁN.

Az volt a meglepetés! Mari kisasszony földhöz csapta az ollóját s a két keze úgy maradt széttárva, míg arcán mintegy megkövesült az előbbeni nevetés.

Róza kisasszony szegény csak makogott magában érthetetlen szavakat, s meg sem tudott mozdulni helyéről. Egyedül Klára kisasszony birt annyi lélekjelenléttel, hogy haragos sikoltással felugorva, minden teketória nélkül magához ölelje azt a magas, beesett arcú férfialakot, ki tévovázva állott az ajtóban s vizsga szemekkel tekintett körül a kis szobában.

— Te . . . te . . . iga . . . Mik . . . Miklós . . . te vagy?! — hebegte Róza kisasszony a meglepetéstől és örömtől egészen elgyengülve.

— Én vagyok hát, persze, hogy én vagyok — szölt az idegen. — De hát meg ne fojtsátok — na — na — jól van jól — ne rángassatok úgy! . . .

Csakugyan ott csüngött mind a három nő a nyakán, nevetve és sirva; egyszerre beszéltek, kérdeztek és feleltek mind a hárman s Róza kisasszony elérékenyülésében többszörösen hangosan fújta ki az orrát.

— Igazán te vagy Miklós — igazán te vagy?! Milyen meglepetés! . . . Nem hiszem, Miklós . . . ismétli épen huszadikszor Mari kisasszony s újabb csökrohamat intéz a fiatal férfire.

— De kérlek Mari, ne oly hevesen, kérlek . . . Mit gondolnak még a kisasszonyok . . . védekezik Miklós, az asztal körül ülő varróleányokra pillantva, kik kíváncsian s egymás közt sugdosódva szemlélik a máskor oly csöndes varróiskolában lefolyó jelenetet.

— Ah igaz — szól Klára kisasszony felcsudva. — Ma hamarabb hazamehetnek, leányok. — Különb is mindjárt öt óra és ma úgy sem tudnánk többet együtt dolgozni. Mert ez Miklós, látják, az édes öcsénk, kiről annyit beszéltünk mindig. A mi büszkeségünk . . . a mi gyönyörűségünk . . .

Klára kisasszony erős természete daczára gyanus módon dörzsölgeti szeméit, míg Róza és Terka kisasszonyok a nevetés és orrfuvás csodálatos vegyülete közt lógatják fejeiket.

— Igen... igen... a mi büszkeségünk... mindenünk...

A leányok egymást döfölgetve könyökeikkel, készülődnek haza. A három nő gyönyörködve nézi a fiatal embert, kinek öltözeke, talán az úttól — ugyancsak rendetlen s hanyag. Alig, hogy becsukódik az ajtó a leányok mögött — újra nyakába borulnak mind a hárman.

— És most beszélj el lelkem, miként jöttél? —

— Miként? Hát vasuton, természetesen. A vasuttól meg gyalog idáig.

— Igen de a hivatalod? Hogy hagyhattad ott? Vagy most nincs hivatal. Szünidő van?

Miklós zavartan köhög.

— Ejh édes Istenem — hát szabadságot kértem — — mert lássátok — — öt éve, hogy elmentem hazulról... és... látni akartalak már.

Klára kisasszony ragyogó arccal tekint Mari kisasszonyra s Mari kisasszony int Róza kisasszonynak. — Lássátok, a mi édes fiunk — miniket akart látni. . . . miattunk jött . . . a drága... a kedves. . . .

Csordultig telve van mindhárom szive boldogsággal és büszkeséggel. Mari kisasszony közelebb huzza székét hozzá, Klára kisasszony gyöngéden fogja meg kezét, Róza kisasszony telkél s odabicegve háta mögé, dédelgetve ránczizálja meg sűrű fekete haját.

— Mennyit fészültem én ezt a göndri hajad... emlékszel még édes? . . .

— Hát én . . . mindig én öltöztettelek — azt senkinek sem engedtem! . . .

— S a leczkédet — mindig én kérdeztem fel — emlékszel reá? — Hej mennyit nyögösködél lelkem — de mennyit. Milyen parányi voltál.. milyen csepp... És most... és most! . . .

Miklós összeharapja ajkait s fejével némán integet: Emlékszem, emlékszem!

Úgy tetszett neki, mintha valahol messze, messze, egy rég elfeledett dal egyszerű dallama zendülne meg, mely lassan közeledve keresné az útát szívéhez. Régen, régen, gyermekkorában halotta ezt dalolni nénjeitől... régen el is felelte már, de most egyszerre visszaesdült lelkében, felidézve ártatlan gyermekora emlékeivel...

— Mikor fészültek,
Ugy-e nem réptelek?...
Mikor mosdattalak,
Ugy-e nem szidtalak?...

pet nyujt, mint a milyent róla a napi lapokból magunknak alkotunk. Franciaország a pillanatnyi politikai s gazdasági krízisek daczára az utolsó években is közgazdasági tekintetben halad, de Franciaországnak van egy sajátja, mi által kimagaslik s ez a forma szépsége iránti érzék. Visszatükrözik ez, az ipar legfinomabb ágaiban s főleg a művészet és iparban — les arts decoratifs — de a művészetben általában is, még a színészetben, sőt sok rosz termék mellett az irodalomban is. Azon szolidaritásnál fogva, melyben Európa nyugati népei élnek, valamint a francziák előre törekésznek oly dolgokban, melyekben az angolok az elsők, úgy viszont az angolok és a németek, de más nemzetek is erősen törekésznek versenyezni a francziákkal a művészeti iparban. De e tudat serkenti ismét a francziákkal előhaladásra. Én azonban hajlandó vagyok hinni, épen miután a mostani kiállítás — Pexposition des arts decoratifs — láttam, láttam hogy a versenyben a francziák fognak győztesek maradni. Ki nem ismeri a párisi nagyszerű gyűjteményeket? Kevesebben ismerik azonban az új muzeumot a Trocaderoiban a Musée de la sculptur comparée — melyben a franczia szobrászat összehasonlítva korszakokonkint a külföldivel, óriási főszötvényekben van bemutatva — rend-

kívüli érdekes is a művészekre, főleg a szobrászokra és építészekre nézve szerfölött tanulságos gyűjtemény. Mindenben, a hol a formaszépség és elegancia mérvadó, a francziákhoz kell iskolába mennünk.

Ha Németországról kell szólnom, előre kell bocsátanom, hogy én ezuttal sem Berlin, Lipsee, Drezda s a Rajnán nem voltam, ellenben München, Heidelberg, Strassburg, Karlsruhe, Menheim, Worms, Frankfurt, Kassel, Würzburg, Bamberg s Nürnbergben.

Németországra nézve is ismételnem kell, a mit már előbb mondtam, hogy a német nemzet sem él izolált életet, előre halad mind abban, miben az angolok s a francziák kitűnnek; legközelebb áll hozzáunk szokásokban s anyagi eszközökben; mit a németek tesznek, azt utánozhatjuk kisebb arányokban: de van Németországnak egy speciálitása, a miben csak ott kell és lehet tanulnunk, s ez a tudomány, az iskola és azzal összefüggésben a hadügy.

A tudomány egész korderejét — a methodusokat s módokat annak növelésére s fejlesztésére — valamint terjesztésére az iskola által egy nemzet sem ismeri s gyakorolja oly mértékben, mint a németek; s valamint az angolok és francziák most a németektől tanulnak e részben, úgy nekünk is főleg tőlük kell s

lehet tanulnunk. Heidelbergben az utolsó tíz év alatt az orvosi fakultás érdekében rendkívüli dolgok történtek. A kis Baden nagyhercegségnek egy millió népességgel és pár száz négyszög mértföld területtel — két egyeteme s egy politechnikuma van épen annyi mint a 15 millió népességű s 5000 négyszög mértföld területű Magyarországnak.

Strassburg tündöklök nemcsak a külső apparátus által, de az ott kifejlődött szeminárium rendszer által, — mely úgy berendezve és kezelve a legbiztosabb antidotum minden egyetemi kinövés ellen.

Nem lévén rajongó — ez már koromhoz sem illenek — panacaeákat én nem ismerek, de abban nem tévedek, ha azt állítom, hogy a tudomány a modern társadalom és állam legbiztosabb vezetője s pedig az élet gyakorlati mezején. Bort kezelni — sört főzni, s pálinkát égetni — mind ez tudományon alapszik. De mi több: az egészségügy is tudomány.

Mi ezen igazságokat nem akarjuk vagy nem tudjuk felismerni, pedig csak ezen az úton tudnánk kibontakozni azon alárendelt helyzetből, melyben léte-zünk — mert tudomány nélkül nem fogunk szert tenni azon közgazdasági állapotra, melylyel magunknak sulyt szerezhethetnénk, nem fogjuk elérni a vagyonosság és intelligencia azon fokát, melylyel egyedül biztosíthatja jövőjét a magyar állam és a magyar nemzet.

Egy pillanatig úgy érezte, mintha a kis szobában lasan aláereszkedő homály mind az ő szívére szállana és sűrű sötétség borítaná el; mely sziklateherként nehezedik rá... Oh, ha azt a dalt világosabban hallaná, ha be tudna lopózkodni szívébe, ha leborulva elmondana nővéreinek mindent, mindent... lelke megkönnyebbülne a sziklatehertől s szívéből elszálna a sötétség.

De nem szólt. A dal lassanként elenyészett ismét a távolban s ő daczosan felítve fejét, egyet legyintett kezével, mintha elüzni akarná a jobb érzés angyalát, melynek szárnya egy pillanatig gyöngéden érinté meg lelkét...

*

A kis szoba cseng a hangos nevetéstől és beszédétől. Az asztal már el van szedve, de még ott ülnek körülötte s a lámpa barátságos fényt vet rájuk. A nyitott ablakon csillagos tavaszi este néz be s a csöndes szellővel betolul a friss fű és fakadó rügyek illata. — Miklósnak zajos kedve kerekedett, vig adomákat beszél el a pesti életéről s ideges nevetéssel kíséri saját szavait.

Néha vizsgálódva néz körül a szobában, s midőn Klára egyszer valamiért kinyit egy szekrényt, rögtön megakadnak szemei az ott gondosan elhelyezett két kis ezüst gyertyatartón. Mohón felkél, kezeibe veszi s műértőleg vizsgálva meg őket: — Nem sok, nem sok — mormogja magában — legfeljebb ha 10 forintot adnak érte!.. Hogy került ez hozzátok? — kérdi aztán hangosan.

— Még édes anyákról maradt — felel Mari — és sajnáltuk ezt is eladni, mert emlékül kapta volt.

— És egyéb efféle nincs?

— De igen — felel Klára — még maradt egy kevés — s készséggel hozza elé egész kincset; hat ezüst kanál, egy cukor csiptető s két aranyozott kis sőtartó. Büszkélkedve helyezi az asztalra s Mari kisasszony kedvtelten igazgatja a lámpát, hogy mindent kellő világításba helyezzen. — Ez mind a tied lesz, ha megházasodol! Azért tartogatjuk!... Hej pedig de sokszor...

Miklós felvillanó szemekkel teszi rá a kezét s mohón huzza magához. De aztán habozni kezd. Valamit mondani akar, de megint becsukja ajkát. Majd holnap — mormogja s visszahuzza kezét.

— Beszélj kissé a hivatalról is, Miklós — szól Róza kisasszony, miután már minden elképzelhető tárgyat kimerítettek.

Miklós gondosan fújta le a hamut szivarjáról, mely sehogy sem akart jól égni.

— Eh — unalmas dolog... por és pipafüst... ejnye, ez a szivar... Az asztalnál görnyedni egész nap... fárasztó, nagyon fárasztó...

Róza kisasszony igen gyöngé szívé volt. Szemeit törölte és sohajtott. — Szegény Miklós!.. És nem emelik még föl a fizetésed? Ugy-e elő fognak léptetni nemsokára? Ugy-e igen?

— Hm... nem tudom... A princípálisom tudjátok... Ejh, hagyjuk ezt.

Erőltetve ásít egyet s nagyot nyujtozódik.

— Álmos vagyok nagyon és fáradt. Szeretnék lefeküdni!

Klára kisasszony homlokára üt s haragosan kiált fel: — Hogy is lehetünk ilyen gondatlanok! Miklós hosszú útról jött, ki van merülve s mi még fárasztjuk őt kérdésekkel faggatjuk, mintha nem lenne holnap is nap! Jer, fektessünk le drágám — tudod úgy, mint régen!..

Gondoskodó, aggodó szeretettel veszik körül oly édesen, oly gyöngéden, hogy Miklósnak egy percze ismét úgy tetszik, mintha elsötétülne a

szoba s az a sötétség mind az ő lelkére nehezdednek. — —

Az oldalszobából, hová Miklós ágya volt vetve, a három nővér igen komoly és gondolkodó arcuzal jött ki. Mindegyik valami csomagot hozott kezében. Ismét leültek az asztal köré és sokáig némán vizsgálták az ölükben tartott holmit.

— Nézzétek, — töri meg végre Mari kisasszony a csendet — nézzétek — ezt még észre sem vettük. — Szomorú képpel terít ki egy régesrégén jobb időket láthatott, most nyugalomba kivánczó szürke kabátot, ugyanazt, mely Miklóson volt. Bélése elrongyolva csüggött ki, a gombok le voltak szakadozva s Mari kisasszony egy nagy repedésre mutatott, mely ott diszlett a könyökén.

— Hát ez?! — szól elfojtott hangon Klára kisasszony s magasan feltart kezében egy kétes fehérségű inget, melynek fél ujja a vállától kezdve, ketté volt szakítva, míg azt a helyet, hol hajdanában a gombok lehettek, most terjedelmes lyukak foglalták el.

Róza kisasszony szegény képtelen szólni. Némán lógatja fejét s könnyei sűrűn hullanak az ölében tartott, félretaposott sarku cipőbe, melynek orrán át gazdájának lábai szabadon vizsgálhatták a világot.

— És az útításkájában sincs egyéb, mint egy szivarszipka, két zsebkezdő, s a legutolsó levél, a mit irtunk neki... tördeli Mari kisasszony, bámulatos mutatóujjait végezhöz szemével és orrával, hogy könyeit visszatartóztassa.

— Lássátok — szól szemrehányó hangon Mari kisasszony. — Ugy-e mindig mondtam, hogy küldjük el Katiú és költözzünk kisebb lakásba! El tudtam volna én végezni magam is azt a kis főzést, takarítást, meg égethettünk volna fagygyutyertyát, stearin helyett s a kávéba is több pótlékot lehetett volna használni. De persze, ti urasan akartok élni, három szobás lakást és eselédet tartani... s a fiu azalatt jár Pesten rongyosan... talán éheznek is!.. Derék testvérek vagyunk mi, mondhatom!

— De ötven forint havonként — szól Mari kisasszony bátorlalanul.

— Azt hiszitek, hogy van ötven forintja? Hogy nem csak azért irta, hogy jól megy dolga, mert minket akart kimélni, mert minket akart megnyugtani? Ha irt is egyszer-máskor haza pénzért, nem mindig kevesebbet küldtünk neki, mint a mennyire szüksége lett volna?.. Drága a pesti élet nagyon... A házbér... a koszt... a könyvek... és Miklós nyomorgott, míg mi itthon bőségben élünk..

Róza kisasszony vigasztalhatatlanul bámul bele a cipőbe s Mari kisasszony gyűlöletteljes pillantással tekint körül a kis szobában, mintha a szerény butorzat s a legszegényebb nőknél sem hiányozható néhány apró csecsebecse volna oka a Miklós rongyos ruházatának.

A szeretettől elvakítva a három nővér könynein keresztül — mint egy sűrű fátyolon — nem látott egyebet, mint a mit a szeretet hatalma látott velök.

Oh, ha a valót látták volna...

Látták volna a könnyelmű fiatal embert, a mint kicsapongó, vig czimborái társaságában halad lefelé egy lejtős úton... a nappalakat és hosszú éjeket korcsmákban és kártya-asztalnál töltve el s a bűn, nyomor és eltévesztett élet ezer kísértete lassan közeledik felé...

És látták volna, a mint pajtásaival újabb segélyforrásokon gondolkodva egyszerre eszébe jutnak a jó öregek otthon s kurjongató éljenzések és szerencsekívánatok közt útnak indítatik, hogy fenéig kimerítse a gazdagnak ígérkező forrást...

A szeretet sűrű fátyola gondosan eltakar mindent.

Ők csak azt a göndörfürtű, fekete szemű, élénk kis fiút ismerték, kit mint parányi, tehetetlen jószágot bizott rájuk haldokló anyjuk s kit délczeg, derék ifjává felnevelve, ezer áldással és könyhullatással bocsátottak útnak, hogy kívánsága szerint, idegenbe menjen, új embereket látni, könynyebben megélni...

Mindene volt az a gyermek a három öreg leánynak. Az apjokat egy építésnél agyonütötte egy lezuhanó gerenda. Az anyjuk, mikor meglátta az összezuzott holttestet, szivgörcsöket kapott s két hét múlva ő is meghalt. A három leány egyedül maradt. Még akkor fiatalok voltak. Miklós még nem volt egy éves. „Dolgozni fogunk” — mondták a leányok egymásnak — „és felneveljük a gyermeket!”

Hamar kaptak munkát, mert a városban ismerték őket. Aztán varrtak. Róza a legidősebb jámbor lélek volt. Még a légynek sem vétett. Hallgatagon ült egész nap egy helyen és varrt. Fájós lábaival nehezére esett a járás. Bicegett és háta is ki volt növe egy kissé. A világon a legjobb szivű teremtés volt. Ha a gyerek valamit vétett s meg akarták büntetni, hozzá futott védelmet keresni. Ha Klára künn volt elfoglalva a konyhában, Mari meg elment a kis fiúval sétálni, Róza türelmesen dolgozott helyettük is. Éjjel gyakran felkelt, figyelt a gyermek lélekzésére s oda hajította fejét mellé a párnára.

Mari a család szépsége volt. Testvérei bámulták sűrű, hollófekete haját s patyolat fehér bőrt. Kissé kaczer is volt s szerette a szalagot, meg a csipkét. Persze most már sok a fehér szál fekete hajában, s szeme, szája szögletében jelentkeznek azok a sűrű, apró redők. Midőn még fiatal volt, sok kérője akadt, de ő válogatott. Egyszer végre talált valakit, a kit megszeretett; már amalkaság is megvolt — s akkor történt az a szerencsétlenség. Szegények is lettek. A völegény valami siralmas mentséget hazudott s visszaküldte a jeggyűrűt. Soha máshoz Mari nem akart menni. Lassanként megöregedett — néma egyetértés következtében soha annak a férfinak neve ki nem mondatott köztük — de fiókjá fenekén elrejtve most is őrzi a visszaküldött jeggyűrűt.

A Klára esete egészen más volt. Mulatságosabb. Még most is nevet rajta, ha elbeszéli néha. Katonás egy legény volt és tevékeny, serény. A ház körül minden dolgot ő végzett és szerette a tisztaságot. Szombat délután mindig maga surolta ki a két kis szobát. Egyszer völegénye — egy derék hivatalnok — épen akkor lépett be sáros eszímával, midőn a surlást elvégezte. Klára rettenetesen felbőszült. „Hát én ilyen emberhez menjek?... — kiáltá haraggal — a ki még meg sem törli a sáros eszímáját, ha egy szobába belép?... Most én újra kezdjem a takarítást? Menjen innen és többé a szemem elé ne kerüljön soha!...”

Semmi kérés rá nem tudta bírni a kibékülésre. A hivatalnok aztán megöregült, elvett egy más leányt — és így történt, hogy ők hárman szépen megöregedtek együtt.

Miklós lett szemök fénye, boldogságok és reményök...

*

Éjjel már rég elmúlt s a három nő még mindig ott ül az asztal mellett és varr. Gyorsan ültögetnek, küzdve az álmoság ellen. Reggelre össze kell legyen foldozva lennie a Miklós ruhájának.

Róza kisasszony homlokáról gyöngyözik az izadtság. Egy nagy kefével felfegyverkezve buzgó

iparkodik fényes kinézést kölcsönözni az elfakult cipőnek, mely minden kísérletnek azonban kitarótán áll ellent. Mari kisasszony az utolsó öltést is megtette a rongyos kabátot s tetszelegve nézegeti művét. Aztán titokzatos arccal fölkel s egy fiókból kis tárczát vesz elő.

— Milyen meglepetése lesz reggel a gyermeknek — szól mosolyogva nővéreihez. — Kilencz forint van benne. Én gyűjtök majd mást magamnak, most úgy sincs szükségem új ruhára.

Beteszi a tárczát a kabát belső zsebébe, s többször megtapogatja, ha vajjon jól áll-e ott?

— Nos, vigyük be a ruhákat — szól Klára. Gyertyát gyújt s óvatosan mennek a többiek utána, lassan, csendesen, nehogy felköltsék a gyereket.

Pedig a gyerek nem is alszik. Nyugtalanul hánykolódik a dívánra vetett ágyban és sehogy sem leli benne helyét. Talán túlságosan kifárasztotta az út, azért nem tud most aludni? Mérgeződik szörnyen s elfojtva szitkozódik egyet. A szobában is oly meleg van s a levegő füledt, nehéz. Mennyivel jobb volna most Pesten lenni, a megszóított társaságban, a vig pajtások körében — mint itt e szűk kis ketreczben a pityegő vén leányok között. Miért is jött tulajdonképen ide? Ha jobban utána gondol, észébe juthatott volna, hogy innen bizony nincs mit várni. Ejh, csak szabadulni tudna minél előbb — de bizonyosan nem fogják elengedni egyhamar. De hátha talán ebben a szobában lesz mégis valami értékesíthető, a két gyertyatartón és ezüstneműeken kívül?

Világot gyújt és körülnéz.

Úgy áll még minden azon a helyen, a hol réges-régen állott. Ott a szögletben a zöld hálós kis ágy, melyben egyszer, régen... egy ártatlan kis fiu aludta a gyermekek nyugodt, édes álmát. Az ablak mellett, egy kis állványon, játékszerek gondosan megőrzött maradványai és iskolai könyvek, irások. A fehér gyolcesal bevont butorzat ugyanoly szegényes és tisztá, mint mindig volt s a polturos szekrény ajtaján most is ott van a repedés, mit egykor ő ütött rajta, pálczájával mérgesen reá húzva. És ime, mintha a szögletekből a gyermekemlékek egész raja tódulna elő. Az állványon megelevenednek a játékszerek: a három lábu háttas lö sántikálva üget eleje, s vidám gyermekarcok mosolyognak be az ablakon. És mindig és mindenütt az a három jóságosan, szeretettel, reá tekintő alak, kik áldó gondoskodással veszik körül és kísérik minden léptét és küzdenek, dolgoznak, hogy ő ne lsson szükségét s ne érezze az apátlan, anyátlan gyermek árvaságát...

Miklós hirtelen eloltja a gyertyát s a fal felé fordul. Aludni akar minden áron. S a sötétben csakugyan visszahúzódnak az előbbi alakok, a gyermekemlékek eltűnnek, de a mi helyét elfoglalja, az sem hoz álmot szemére. Egy vakmerő reményekkel, vidám életkedvvel telt ifjú lát útra kelni s gondtalanul élvezni a főváros ezer kínálkozó élvezit. Majd a szerencse és pártfogás hivatalhoz juttatják s darabig szorgalmas, igyekvő ember lesz belőle. Hivataltársai szép jövőt jósolnak neki, de aztán... igen aztán... hogy is volt csak? Az a sok pénz, mi kezén megfordul, oly csábítólag kísérti... Előbb csak kevés, de aztán mind több és több tűnik el. De még sem tudnák rájönni soha s a megindított vizsgálatot elegendő bizonyítékok hiányában megszüntetik. Azonban a hivatalától elbocsátják. Eleinte sérti az emberek kicsinylő, megvető tekintete, de aztán megszokja. Majd vidám napok következnek, mámoros, gondtalan napok, melyekből soha, egy percre sem tud föleszmélni s öntudatlanul, mintegy rohanó folyam árjától ragadtatik mind tovább

és tovább, míg végre egy napon a hullámok össze fognak csapódni feje felett...

E perczben kinyilik az ajtó s a leányok hal-kan lépnek be. Klára eltakarja kezével a gyertyát, hogy világa ne sértse az alvót s Róza óvatosan közeledik ágyához. Ráhelyezi egy székre a ruhákat, majd föléje hajol, pillanatig figyel lélekzésére, s aztán oda hajlja fejét melléje a párnára. Miklós szorosan behunyja szemeit s mozdulatlan marad, mint a ki mélyen alszik. „Jöjj el onnan Róza — suttogja Klára — még felébredsz.” Róza vonakodva emeli föl fejét s gyöngéden megérinti ajkával dús, fekete haját. Most Mari lopózik oda az ágyhoz s ő is megcsókolja, vigyázva, óvatosan, nehogy a gyerek fölébredjen. De már ezt nem nézheti Klára téltlenül. Haragosan elinti nővérét, aztán oda nyomja a gyertyát Mari kezébe s ő is oda lép az ágyhoz.

— Édes drágám — suttogja — aludj... aludj... Félresimitja haját homlokáról, megigazitja a félrecsuszott takarót s aztán ép oly csöndesen, mint jöttek, távozni akarnak. E perczben az ágyból halk nyögés halszik, mint egy visszafojtott kiáltás hangja, melyben harag és fájdalom vegyül. Pillanat alatt ott teremnek megint mind a hárman.

— Mi bajod van angyalom? — kérdi Klára aggódva — talán roszul vagy? Miklós nem felel semmit; mintha csak álmában kiáltott volna fel. Klára aggódva tartja a gyertyát föléje, hogy megvilágítsa. De majdnem hátratántorodik, midőn megpillantja azt a sápadt, dult kifejezésű arcot, azt a két mélyen fekvő fekete szemét, melyek rövid, vad pillantást vetnek reá. Csak egy futó tekintet volt, de végtelen kétségbeesés s egyszersmind mogorva dacz tükröződött vissza benne. A másik perczben ismét behunyta szemét, vonásai elsímulnak s nyugodtan aludni látszik.

— Miklós, édes Miklós, mi bajod van? mi bánt? — rebegi Mari s leül az ágy szélére. De a fiu nem felel. Konokul összeszorítja ajkait s mély álmot szinlel.

— Kedves fiam... szólal most meg Róza, egészen reáhajolva — ne tedd magad, hogy alszol. Mondd meg, ha valami bánt Miklós. Hej, gondolom én, mi lel téged, Miklós... ott a szived körül... mi? Ne titkolózz no, mondd el nekünk... Könyíts a sziveden, Miklós, hogyha nagyon fáj...

— Ejh, hagyjatok békét — mordul most fel Miklós — még aludni sem hagyjatok az embert! Fáj az ördögnek a szive! Van is nekem eszem affélére... Hagyjatok békét — kerlek!

Mogorván fordul a fal felé s mély álmot tetelve, többet egy szót sem szól. A három nővér tévovázva és aggódva távozik. „Bizonyosan a szive, az nem hagyja aludni — mondogatják egymásnak. — A fiu szép, nagyon szép és olyan ügyes, derék.” Egész regényeket szönek ki s gyönyörrel merülnek el a jövő rózsásnak látszó képeibe. Mari kisasszony sokáig elgondolkozva lógatja fejét a tükör felé, míg éjjeli toilettjét végzi s rejtelmesen mosolyg magában. Róza kisasszony már félalomban szenderegve, elszólja magát: „Legalább is egy grófné...”

— Te — szól Klára kisasszony egyszer, fel-ütve fejét — vajjon, ha megnősülne... De a többiek már alusznak. „Majd holnap” — motyogja — s aztán ő is elalszik.

*

Ezalatt bent a másik szobában a gyerek vad haraggal ütögeti párnáját s tehetetlen dühében önmaga ellen, haját tépi és kívánja, bár lennének itt ismét nővérei... De a másik perczben érzi, hogy ép oly gyáván rejtene el megint mindent. Kimerülten hanyatlik vissza s aztán fásult nyugalommal

gongolja, hogy csak sodorja hát tovább a folyam s hadd csapjanak össze a hullámok feje fölött...

Már hajnalodott, midőn Klára kisasszony egyszerre felült ágyában. Igen nyugtalan álma volt. Azt álmodta, hogy egy rabló lopózkodik be a szobába s halkán lép egyik ágytól a másikhoz, mintha magában tanácskoznék, melyiket ölje meg hamarabb. Klára hangosan felkiáltott s erre felébredt. Minden csendes volt, csak mintha künn a kapu csapódott volna be.

— Sári ment vizért — dűnyögi magában s újra elalszik.

Másnap reggel a varróleányok kíváncsiságtól űzetve, még hamarabb eljöttek, mint máskor. De a külső szobában, hol rendesen varrni szoktak, senki sem volt. „Bizonyosan bent vannak az öcscsüknél” — mondják egymás közt, s kicsit, de csak egy piczikét hallgatónak.

De benn csend volt. Ott állt a három nővér a szoba közepén, reggel óta egy helyen és sem mozdultak. Az ágy üres volt, a szoba is üres és Miklós nem volt sehol. Az asztalon ott hevert a tárcza a Mari pénzével s egy papiros, pár gyorsan oda vetett sorral. „Nem akartalak a hücsuzással keseríteni... Bocsássatok meg... Nagyon sürgős ügy... rögtön utaznom kell... Bocsássatok meg...”

— És én álmomban hallottam őt elmenni — mormogja Klára kisasszony — a hogy nem ébredtem fel!...

Aztán megint hallgatnak egy jó darabig.

— Csak legalább a pénzt vitte volna el! — tördeli hosszú szünet után Mari — de sietségében még azt is itt felejtette... És nem is reggelizett!

Majd megszólal Róza kisasszony: „Meglássatok, vissza fog jönni nemsokára, ép oly váratlanul, mint a hogy jött és megint elment...” A többiek némán integetnek. „Igen, igen, visszajön nemsokára...” Tegnap az örömtől sirtak, most csak hallgatnak s lehajjták fejüket.

— Várni fogunk — mondják egymásnak — és dolgozunk. Mert vissza fog jönni...

A fiu pedig oly gyorsan, mintha űznék, siet vissza oda, honnan jött s aztán szilaj kétségbeeséssel, mint ki önmagát megveti, behunyt szemmel halad a lejtős úton mind lejjebb és lejjebb, míg egy nap elér az örvényhez s a hullámok összezapódnak feje felett...

TUTSEK ANNA.

SALGAMA CONDITA.

Mrs. Lizzie Chasnymeytől.

Angolból fordította: ILLÉSY PIROSKA.

(Folytatás és vége.)

Ha valami még nagyobbhatta a súlyedés öntudatát, melyet Honeyman ur a Szt. Pál értekezése óta érzett: az a büntület volt, mely most Patty közt és közte fennállt.

Debby kisasszony legközelebbi találkozásukkor következőképen támadta meg: „Úgy tetszik, Honeyman ur, hogy az ön értekezései Szt. Pálról nem eléggé tanító hatással vannak. Ez igen kényes dolog. Ön természetesen nem szívesen venne kölcsön mástól?”

Honeyman urat a hideg végig borzongatta. Lehetséges lenne, hogy ő gyanitná, hogy Peggy irta az értekezést?

— Nem akarom megsérteni önt — folytatá Debby kisasszony: de én itt irtam egy tanulmányt.

hogy milyen szempontból fogom én fel Szt. Pált bölcsészetiileg; nagyon lekötelezne, ha hasznát venné.

Honeyman ur bámulata sokkal mélyebb volt, semhogy szavakban kifejezést nyerhetne. Ime a szorosan szörszálhasogató, csaknem szenteskedő Deborah kisasszony ugyanazon tettet viszi véghez, mely miatt annyira félt megvetésétől.

S így a legközelebbi vasárnap Honeyman ur kijelentette, hogy elmondván már véleményét szt. Pál szépirodalmi tanulmányairól, melyeket a régi Görögországban tett utazásai közt nyert, most már áttér lelke metaphisikai jellegére és a keresztyén hit dogmájára, melyet ő hozott be a régi templomokba.

A püspök esetleg Frederictonban volt e prédikáció alatt. Teljes tetszését megnyerte s gratulált hozzá Honeyman urnak a kormányzó asztalánál, Honeyman urat és Debby kisasszonyt nagy zavarba hozva, ugyannyira, hogy az utóbbi csokoládót adott a püspöknek, holott jól tudta, hogy jobban szereti a fekete kávé. A két testvér viszont St.-Johnból és Debby kivitte, hogy ebéd után a pap egyedül maradjon a kertben Dollyval. A tiszteletes tudta, hogy most komoly beszélgetést kellene vele folytatni, de e helyett hallgatta Dolly fecsegését Pen felől.

— Nem tudom, hogy mi leli őt — mondá. Igen különös és szórakozott; azt hinné az ember, hogy szerelmes. Egy gyönyörű ruhát csináltatott St.-Johnban, fehér selymet hermelinnel szegélyezve és smaragd nyaklánczát, a mit mamától örökölt, diademmé alakította át. Egészen megijedtem, mikor mult éjszaka álmomból felébredve így felöltözködve láttam, a mint a keskeny, homályos tükörben önmagával beszélgetett s a szobában minden gyertyát meggyújtott.

Honeyman urat igen meglepte, a mit hallott. Sokat gondolkozott rajta az éj csendes óráiban, de végre is el kellett ismernie, hogy mindig kevésbé, kevésbé érti és mindig jobban jobban szereti Pen kisasszonyt. Ilyen lelki állapotban megírta a levelet, melyet én sok évvel később meglettem a rámban s lemásoltam. Miután megírta, borítékba tette, merész kézzel Tarleton Penelope kisasszonynak címezte s lepecsételvén olyan piros pecsétviaszszal, mint saját szíve vére, postára tette.

III. rész.

Honeyman ur szerelmes levele.

Másnap reggel dolgozószobájának ablakából látta Pen kisasszonyt a temetőn keresztül a kis templomhoz közeledni. Elébe sietett a kis ajtón belépve. A leány kezében tartotta levelét.

— Ez tévedés, barátom, borzasztó tévedés — mondá szomorúan — ön azt hiszi, hogy szeret engem, pedig az nem úgy van. Növéréhez, Peggyhez kellett volna e levelet intéznie. Szavaim talán kegyetleneknek tűnnek fel önnek; de tartsa meg a levelet, míg a fájdalom lecsillapodik s aztán küldje el neki, ha érdemesnek érzi magát az ő szerelmére. A mi engem illet, emlékezzék reám, ha elmentem.

A férfi a szavak által összetörve csendesen állt, míg az utolsó „elmentem“ élénkebb fájdalommal nem ébresztett lelkében.

— Ön elmegy? — kiáltott. — Miért, hová?

— Angliába. Itt nem élhetek. Nem bírom ezt a magányosságot megszokni. A nagy város vidorsága és népeisége után vágyódom. Megörülnek, ha hosszabb ideig itt kellene lézengnem. London ködéért és egy emberekkel telt társalgó gyertyának fényéért sovárgom.

— Ön megtöri szívemet.

— Nem, barátom, nem annyira, hogy Peggy meg ne gyógyíthatná; Isten áldja meg.

Sok idő eltelt, mielőtt Honeyman ur el bártorkodott menni a kormányzóékhoz. Talán soha sem is ment volna, ha karácsonkor egy csomagot nem kap — egy oltárterítőt, melyet Peggy kisasszony himezett. Ezután illetlenség lett volna el nem menni és aztán gyakran ellátogatott melabús gyönyörűséget találva a fájdalomban, a mit a ház látása okozott. Egy tavaszi délután a templom-ajtót nyitva találván, belépett s hangos zokogást hallott. Dolly ült az orgonánál s ő egy perc alatt mellette volt, kérdezőn: „Mi bántja annyira az én kis barátomat?“

Dolly eleinte nem akarta elmondani, de végre megmondta, hogy most kapott egy levelet Londonból, néniétől, melyben tudatja vele, hogy Pen magas rangjáról megfélekedve színésznő lett s annyira lealacsonyítja magát, hogy Shakespeare drámáiban játszik. Annyi gyöngédséggel mégis viseltetett rokonainak érzelmei iránt, hogy nem saját neve alatt játszik. Milyen sajátságos! Ez a felfedezés rögtön kigyógyította szerelméből. Itt volt a kulcsa Pen következtelen jellemének: színésznő volt! E szónak csak említése is olyan megszentelítő volt, hogy szomorúságának érzete a hálának adott helyet, hogy olyan ballépéstől megmenekült. A mennyire csak tudta, megvizsgáltta szegény kis Dollyt, pedig a fiatal pap vigasztaló képessége nem volt csekély.

Este elővette a levelet, melyet hat hóval ezelőtt Penhez írt és újra elolvasta. Kétkedhetett volna-e Pen azon, hogy ő megérdemli Peggy érzelmeit s beszélhetett volna-e úgy róla, ha nem lett volna abban bizonyos, hogy már megnyerte Peggy szívét? Ha Peggy kisasszony csakugyan szereti őt, akkor ne szenvedje a nem viszonzott érzelmek kínjait, mint ő, s milyen pompás oly feleséget kapni, a ki olyan rendkívüli beszédekkel tud írni! Más borítékba tette a levelet s megekezte Tarleton Peggynek, Peggy a deli társalgóban ült, mikor a levelet megkapta. Bár senki sem volt a teremben, Peggy az első sorok elolvasása után egy könyvbe tette a levelet s tovább olvasta, úgy tartva a könyvet, hogy senki, a ki bejön, ne vehesse észre, hogy ő levelet olvas. Épen mikor bevégezte, belépett valaki s kihívta. A levelet a könyvbe hagyta, elhatározva, hogy nem sokára visszatér érte; de mikor kiment, Dolly jött be: úgy történt, hogy a könyv az ő orgona gyakorlata volt, s mikor felvette a levél kihullott belőle. Azt híven, hogy Tarleton kisasszony alatt Honeyman ur őt értette, ártatlanul elolvasta. Milyen szép volt tőle. — gondolá — hogy könyvébe rejtette, a helyett, hogy postán küldte volna! Szobájába sietett, s a levelet gondosan vánkoshéjához tűzve a párnát megfordította, hogy közel legyen arczához a levél, míg alszik.

Debby kisasszony nem sokkal azután ment a szobán keresztül és észrevéven, hogy a vánkoshéj széle egy kissé ki volt kopva, lehuzta, összehajtogatta, s a levelet észre sem véve munka-kosarába tette! Este ott találta és a telindulásban — mely egy harminczkét éves leánynak, ki első szerelmes levelét olvassa, könnyen megboesátható — elfelejtette, hogy mikor tette a párnahéjat a kosárba. Kétségkívül Honeyman ur tette a levelet oda számára!

Honeyman ur zavara, melyet akkor érzett, mikor egy Tarleton kisasszonytól kosarat kapott, semmi sem volt ahhoz képest, mely akkor lepte meg, mikor egyidejűleg három akart hozzámenni.

Nem volt bátor ember. Csekély bátorságát elvesztette s csufosan, okadatolás nélkül megszökött Frederictonból, csak egy bocsánatkérő levelet hagyva hátra a püspöknek, melyben lemondását jelentette, s egyuttal megírta, hogy nagyfontosságú családi ügyek Angliába hívják.

Épen jókor érkezett Londonba, hogy Pen kisasszony esküvőjén jelen lehessen. Egy lordhoz ment férjhez, kivel a szinfalak közt ismerkedett meg. Valódi neve alatt esküdött meg. A férfi rokonai közül senki sem, s a leányei közül igen kevesen tudták Pen kisasszony életének szini epizódját.

Honeyman ur ezután egy levelet kapott Neu-Brunswickból: az ő szerencsétlen szerelmes levele volt benne, visszaküldve Tarleton Debby, Peggy és Dolly kisasszonyok üdvözlétével. Hogy történt a kitörés, azt soha sem tudta meg.

Évek multak el, s egy napon azt olvasta, hogy Tarleton kormányzó és legifjabb leánya Brompton Rou-n laknak. A név élénken eszébe hozta a sereg szép leányt, kiket Frederictonban ismert, újra elolvasta az összegyűrt szerelmes levelet, melyet sorban mindegyik elolvasott, s melyet még most sem volt lelke megsemmisíteni, aztán szórakozottan zsebébe dugta. Aztán kalapját és pálcáját vevén elment; valami megmagyarázhatatlan ösztön a kormányzóhoz vonta, azon törvén fejét, hogy miként szabadulhatna ki a különös helyzetből. Eszébe jutott, hogy találkozhatik Pattyval, azzal a mindent megemésztő étvágyu rettenetes gyermekkel, s a cukrásznál egy csomó édesseget összevásárolt, így akarván tetszését megnyerni. A kormányzó nem volt hóm és Patty fogadta. Alig ismerte meg, egész nagy leány lett, s volt valami benne Pen szépségéből, Debby jelleméből és Peggy értelmességéből, míg kissé nagy, de kellemes szája körül Dollyra emlékeztet mosoly játszadozott. Beszélgettek a nővérekről, Peggy mint neves festő Florenzben van, Dolly férjhezment Saltonstall Józsuéhoz, régi ideáljához, s a kormányzó nagy bosszúságára az egyesült államokban lakik: Debby még mindig Frederictonban van.

— Még leány? —

— Isten ments! A püspökhöz ment hozzá egy évvel, azután, hogy ön eljött onnan. Azóta a püspök egyházi beszédei sokkal tudományosabbak, mint az előtti.

Igy hát senkinek sem tört meg a szíve még az övé sem.

Honeyman ur zsebében kotorászott a cukorkák után, s kiszakította a papírt, úgy hogy végre is egy csomóban kellett kirántania s az asztalra dobni.

— Egy kis cukorkát hoztam, — mondá zavarodottan, — azon reményben ringatom magam, hogy eltaláltam izlését.

Másnap Honeyman ur a következő levelet kapta.

— Kedves Uram! — Bámulatom csaknem olyan nagy volt, mint örömem, mikor meg tudtam, hogy a vonzalom, melylyel oly régóta viseltetem ön iránt, kölesönös és hogy testi és lelki tulajdonságaim már Neu-Brunswickban időzése alatt mély benyomást tettek szívére. Abban a hitben, hogy az az érzelem, mely ez egymástól távol töltött évek alatt ki nem hült, a házasság alatt is állandó marad, elfogadom kezét, biztosítván önt, hogy a cukorka papírok jelmondatai, különösen az ön által írotté, rendkívül izlésemre volt.

Üdvözli tisztelő

Tarleton Pattyja.

U. i. Mellesleg nem tudná megmondani, hogy

hol lehet Londonban amerikai cukrozott-gyümölcsöt kapni?

Honeyman ur nem tiltakozott az ily módon rárótt boldogság ellen. Azután egész életét abban a kis faluban töltötte, hol először hallottam róla, hogy felesége a legkitünőbb háziasszony, és asztala a legpompásabb volt az egész vidéken. Valóban annyira elégedett volt sorsával, hogy egy alkalommal betűszerinti igazsággal, de alattomban értett hazugsággal biztosította nejét, hogy a melyik levélre ő válaszolt, az volt egyedüli szerelmes levele életében.

— Elhiszem, kedvesem, — válaszolt a tiszteletes asszony csókkal, aztán megfordítva a levelet, hogy a megjegyzés „Debby kisasszony üdvözlétével“ láthatóvá lett — hozzátevé. — és én soha sem fogom ennek a titokteljes megjegyzésnek az értelmét tudakolni; hanem jutalmul mindig a legpompásabb fekvésű és legtelibb kamarám legyen egész Angliában.

És a tiszteletes asszonynak ez az öröme teljesedett.

AKADÉMIA

A magyar tud. akadémia közel három havi munkaszünet után okt. 6. újból megkezdte munkálkodását. Az új munkaszak összes ülésel nyílt meg, melyen dr. Pauller Tivadar elnököl. Üdvözölte az akadémiát az új munkaszak kezdetén s annak a reményének adott kifejezést, hogy ez a munkaszak is gyümölcsöző leend s az akadémia serényen fog haladni magasztos czélja felé.

Frankóni Vilmos főtitkár az elnöki megnyitó után az akadémiát ért veszteségekről tett jelentést. Frankenburg Adolf, Pompéry János, Vandrák András (eperjesi jogakadémiai tanár) és Lichner Pál (pozsonyi jogakadémiai tanár) levelező tagok elhunytát jelenté, melegen emlékezvén meg az elhunytak érdemeiről. Az emlékezésedekről az illető osztályok fognak gondoskodni.

Ezután Gyulai Pál az 1882-83. évi Péczely drámai pályázat eredményéről. Az ügyrend szerint csak tisztán a magyar történetből vett színművek pályázhattak a Péczely jutalomra. Pályázónak tekintendő minden ilyen színmű, mely az említett időközben akár nyomtatásban megjelent, akár pedig valamely színpadon előadott s a pályázati határidőn belül kéziratban az akadémiához beküldetett. Jutalom 1000 arany forint. A bírálók voltak: Gyulai Pál, Szász Károly és Csiky Gergely. A pályázati határidő leteltéig kézirat nem küldetvén be, a bíráló bizottság csak a nyomtatásban megjelent történeti színműveket vehette tekintetbe.

Ilyent kettőt talált a bizottság: Dóczy Lajos „Utolsó szerelem“ című vígjátékát és Bartók Lajosnak „Kendi Margit“ című színművét. A bíráló bizottság többsége úgy találta, hogy e művek sem történeti hűség, sem költői becsérték tekintetében nem olyanok, hogy jutalomra érdemesek volnának s azért azt a javaslatot terjeszti az akadémia elé, hogy a jutalom ki ne osztassék. A bíráló bizottság egyik tagja „Kendi Margit“-nak akarta kiadni a jutalmat, de a többség a jutalom ki nem osztását határozta el.

Az elnök határozatilag kimondja, hogy a Péchely jutalom a bíráló bizottság véleménye alapján (ezuttal már másodizben) ki nem adatik, a díj a nemzeti színház pénzalapjához fog csatoltatni.

A következő tárgyat folyó ügyek képezték. A főtitkár jelenti, hogy az akadémia a marosvásárhelyi és sár-szt.-lőrinczi Petőfi ünnepélyeken, ugyszintén a bajai Tóth Kálmán ünnepélyen képviselve volt. — Az utolsó nagy gyűlésen megválasztott kültagok és dr. Hel-

tai Ferencz, a kit az akadémia a nemzetgazdasági bizottságba választott be, megválasztásukat levélben köszönték meg az akadémiának.

Az edinburgi egyetem is, melynek 500-as ünnepélyén dr. Szabó József képviselte az akadémiát, megköszönte az akadémiának, hogy az ünnepélyen képviseltette magát. A londoni és párisi magyar egyetemek az akadémia kiadványainak küldését kérik. Kiadatott a könyvtári bizottságnak véleményezés végett. Végül jelenti a titkár, hogy az akadémiai olvasó kör 10 évi fenállása után megszűnt s a tagok számára a nagy terem melletti szoba rendeztetett be olvasó szobául.

Ezzel vége volt az összes ülésnek s következett az I. osztály ülése, melyen Zichy Antal t. tag elnököl.

Az osztálygyűlésnek tárgyát képezte dr. Szász Béla t. t. székfoglalója, melynek czime: A reflexiv és vallás-erkölcsei elem a költészetben és Longfellow. Az értekező hálásan megköszönvén taggá választását, abból a tényből indul ki, hogy a positiv tudományok előjogot követelnek a vallásos és esztetikai megismerés szemben, — holott ők is csak subjectiv képzeteket ismernek meg és arra a hypothesisra szorulnak, hogy képzeik valóban a tárgyról adnak tudósítást. Mind a positiv tudományok, mind a vallás erkölcsei és esztetikai megismerés képzeteket foglalnak rendszerbe, csak hogy amazok a természet érzéki tüneményeinek képzeit, emezek pedig az érzelmi és akarati tünemények képzeit. — sőt emezek annyival fölöttük állanak amazoknak, hogy megismerésük tárgyához való jutásuk végett nem szorulnak semmi hypothesisra. Az értelem az érzelm és akarat miveleteinek hatása tehát kölcsönös egymásra, a mint hogy ez elméletben megkülönböztetett három irányu physical miveletek egy közös gyökérnek a hajtásai.

További fejtegetéseiben a felolvasó kimutatja, hogy a költészet üres a reflexiv és vallás-erkölcsei elemek nélkül, minél hatalmasabb a költő phantasiája ennek a tartalomnak egységes feltüntetése: alkotása annál tökéletesebb. A képzelem erejének felsorolt példái után az értekező kivonja a következtetést, hogy míg a positiv tudományok az értelemmel, a vallás-erkölcsei világnézet a hittal, addig a művészetek, s első sorban a költészet, a phantasiával egy-azon tárgyat: a létet és életet própálják megfogni. Áttérve azután Longfellow költészetére, példákul mutatja ki értekező ez elemeket Longfellow néhány költeményében, főleg programként adott „Előhang“-jában, az Éj szavaihoz; majd az idevágó kiváló darabok rendjén rámutat arra, hogy Longfellow a költőt Isten küldöttjének tekintti, a ki magasra mért erkölcs-vallási világnézetével kibékíteni törekszik az élet és lét ellenmondásait, s a hirdett általános szeretet által ép úgy emel, mint a bölcs tudományával, és a próféta vallásával. Az értekező tanulmánya egy kötetre terjedő fordításon alapszik Longfellow művéből, melyek közül a „Sandalphon“ címűt be is mutatta.

A tetszéssel fogadott felolvasás után az ülés véget ért.

PESTI POSTA.

XXIII.

Budapest, okt. 8.

Művészeti vagy politikai pályán működő ember semmivel a világon jobban le nem főzheti kritikussait, vételetársait, ellenségeit, mintha kapja magát és meghal. Csak az a kár benne, hogy az illető maga már nem élvezheti diadalát, nem gyönyörködhetik ellenségei

hosszu orrában, leesett állában, mert akkor már az ő álla is leesett szegénynek; se hall, se lát, de ott fekszik hidegen és részvéttelenül minden iránt s engedi, hogy azok tömjénezenek neki — kik eddig sárral dobálták, hogy azok hirdessék nagyságát — kik eddig minden igyekezetükkel rajta voltak, hogy mentől törpébbnek tüntessék fel.

Sajátságos az, hogy embertársunkat többnyire akkor tesszük csak valamivé, mikor már sem mi és legnagyobb részét sem mibe sem veszünk addig, míg valami.

Hát oly nagy hatalma van a halálnak, hogy a rosztat egyszerre jóvá tudja változtatni s gyöngegeinket ha nem is törli el, de legalább is felejteti velünk?...

Vagy talán az élet sem egyéb, mint fűzet, az ember a portéka, s a halál a végső számadás, mely alkalommal kitünik: hogy daczára a sok hiánynak, ennyi meg ennyi plus-sal dicsekedhetünk?...

Lám szegény Makart! Egy hete sincs még, hogy szemére vetettek mindenféle rosztat; az egyik rész azt mondta hogy nem tud rajzolni, alakjai kipeczelt lábok, melyeknek nincs sem testük, sem formájuk. A másik rész azt mondta, hogy nincs színérzéke, mert az, hogy valaki egy csomó tarkaságot halmoz darab vászonra — még nem színezés. Ismét mások állították, hogy phantasiája alantjáró; csak az iránt bir érzékkel, mi az idegeket csiklandozza, a magasztos ki van zárva műveiből s meg nem hatja szívünket és végül, hogy ő csak dekorációkat fest, de nem képeket s így nem is művész. Irigy ember, gögös, kéjencz, pöffeszkedő, sarlatán, félbolond stb. stb. Makart meghal.

Azok, kik a „művész“ czímet is megvonták tőle — koszorukat küldenek a mester ravatalára. A kritika megszólal s úgy említi őt, mint egyikét a legnagyobb koloristáknak, kinek remek alkotásai fennmaradnak a késő kor számára is. Minden művét — a legkisebbet is — üdeség és báj jellemzi; leirhatlan varázsozlik el rajtuk, mely meghatja a szívet úgy, hogy csodálattal párosult tisztelettel borulunk le a ravatal előtt, melyen a korszakot alkotó művész tetemei nyugosznak!...

No hát nem komédia ez?... Nem vagyunk mi mind komédiások egy óriási nagy vásári bódéba zárva, hogy egymás fejéről kapkodjuk le a csörgősípkát s azt ékesítsük vele: ki legjobban tud kiabálni, — mert ő a legnagyobb bolond!...

A helyett, hogy mindenkit a maga érdeme szerint itélnék és becsülnék meg, — tesszünk összehasonlításokat és soha sem azt tekintjük, hogy X. vagy Y. azzal a tehetséggel, melylyel őt a természet megáldotta — mit képes nyújtani s használni az emberiségnek?... de folyvást csak arra utalunk, hogy mi az, a mi benne hiányzik, mi az, a mit a véletlen tőle megtagadott.

Igazságos ez?... és — miután a haszon világában élünk, kérдем: — hasznos ez?

Ellenkezőleg; csak káros. Feldulja az emberi kedélyt, leverőleg hat idegrendszerünkre, megbénítja tetterönket, megutáltatja velünk embertársainkat, eltompítja szívünket, az örületbe, a halálba kerget.

Van rá számtalan példa, itt az utolsó: Makart, kinek ez a bánásmód férfi kora delén kifacsarta kezéből a teremtő ecsetet.

Ez teszi az élet amugy is nehéz küzdelmét harczzá s a harcban elesnek olyanok is, kikre magasztos jövő várt.

„A valódi tehetség felküzd magát!“...

Ostoba és téves állítás. Ki tudja bebizonyítani, hogy a valódi tehetség felküzdi magát? ... Mert van rá számtalan példa? De hisz a világ csak azokról vesz tudomást, kik küzdöttek és elbuktak. S ezek száma nagyobb amazokénál. A tehetség mellé erő is kell szembeszállni az ezeryi támadással s a kiben ez az erő nincs meg, az veszzen el, daczára minden tehetségnek? ...

És hányszor látjuk azt, hogy van tehetség is, van erő is, de hiányzik az alkalom, a szerencse. Nos, ha már ezzel nem szállhatunk szembe, — mert hisz a szerencse szeszélyének ki vagyunk téve mindnyájan, — legalább ne bénítsuk az erőt. Arra az útra, mely amugy is eléggé görgyös, ne szórjunk töviseket! —

Megjegyzendő, hogy én itt a szellemi képességek bírálásáról szölköttem s nem az erkölcsökről.

*

Egy érdekes kis művet olvasok most, címe: „Hol a boldogság?“ s mint a szerző mondja: „a szenvedők és szerencsétlenek számára van írva.“

Rendkívül nagy publikumnak szól s én mohó kíváncsisággal lapozgattam benne. Bárki írta is, nemesen érő szív sugárik e mű minden sorából, csak az a bökkenő, (nem írhatom, hogy kár, mert ellenkezőleg megbecsülhetlen szerencse az illetőre) hogy ez a nemesen érő szív még nagyon jóknak véli az embereket. Pedig az emberek nem oly rozszak, minőknek őket hisszük, nem, ők sokkal — rozszabbak!

Kíváncsi voltam, hogy mit mond hát a szerző e nagy kérdésre, hogy: hol a boldogság? ... Ime, ide írom a választ: (59-ik lap)

„Az élet nem gyerek-játék, nem szabad azt egy kellemetlenségért, egy szeszélyért, egy fájdalomért, még életmetsző fájdalomért sem szabad ide hagyni. Nem szabad a társadalmat egy használható munkással megrövidíteni, meglopni. Ide voltunk rendelkezve, hogy küzdjünk és szenvedjünk. Mint lelkiismeretes katonák, igyekezzünk helyt állni, kötelességeinknek hiven megfelelni. Nincs küzdelem seb nélkül, hát sebeink mellett is: küzdjünk bátor szívekkel, hősiesen, derűtlen, viganis, ha lehet; józan észszel kerülve el azon rosszat, mit az életben elkerülhetünk, lelki erővel túrva azt, a min nem segíthetünk, küzdjünk éber szemekkel, együtt és egymásért, egymást szeretve, gyámolítva, tántoríthatlan hittel a szép, jó és nemesben, azon édes reménnyel, hogy megkönnyebbitjük majd egy utánunk következő nemzedék pályafutását s hogy e szerint rendeltetésünknek megfeleltünk e földön s emlékünök áldva lehet! Ez a gyarló emberre nézve a lehető egyedüli boldogság e földön!“

Ez a nemes és mély érzés, ez a jószívűség, mely e sorokból sugárik, ez az a hang, melyen egy szerető anya beszél gyermekeihez. Csakhogy az emberiség már kinőtt a gyermekezipőből s nem igen érti meg ezt a hangot. Az emberiség vásott ficzkó kinek az üstökét is meg kell tépni s a szép szó mellett gyakran vesszővel figyelmeztetni kötelességeinek teljesítésére.

Meg aztán, a mig mindenben a mi minket körülvesz, magában a természetben is, azt a teoriát látjuk fölállítva, hogy: „A ki bírja, az marja!“ — — — A mig csak az erő diadalát látjuk s a szeretetnek bukását, addig hiába keressük, hogy hol a boldogság! Keressük a helyett inkább azt, hogy: hol az igazság? — — — Ha azt megtaláltuk, ha csak egy kis örvényre bukkanunk is, mely minket az igazsághoz vezet, akkor megvan minden, akkor fölleltük a boldogságot is!

Különben a nevezett kis munkára mihelyt alkalom engedi, még visszatérek.

GABÁNYI.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozvártt, 1884. október 11.

— SZINHÁZUNK TÉLI-IDÉNYÉT ma este nyitják meg Bartók Lajos „Kendi Margit“ czimnű történelmi színművének premier előadásával. Ez alkalomra számos új díszlet is készült, ugymint: Kolozsvár régi piaca, a Szathmári ház régi külseje, továbbá egy szép fejedelmi szoba belseje és még több mellék díszlet, melyek mind Beczky művei. Az új tagok közül ez előadáson fel fognak lépni: Nagy Ibolyka, Nagy Katicza, Megyeri és Csiky László.

— KOLOZSVÁRTT alakítandó Athletikai Klub folyó hó 12-én (vasárnap) délelőtt 11 órakor a város ház tanácstermében szervező közgyűlést tart, melynek tárgyait a bizottság beszámolója, az alapszabályok végleges megállapítása, valamint a gyakorlatok és versenyek igeiglenes megkezdése iránti intézkedés fogják képezni.

— ESKÜVŐ. Kolozsvár egyik legszebb virágát, Stark Gizát, özv. Stark Józsefné bájós leányát vezette a napokban oltárhoz Münstermann Viktor, árvaszéki jegyző, Kolozsmegye egyik derék hivatalnoka. Az ifju pár az esküvő után nászutra indult.

— „UJ NEMZEDÉK“ czimén egy új közlőnyt küldtek be szerkesztőségünkbe. Az új lapot a közpiskolai tanulók számára a fővárosban szerkesztik Dr. Sziklay János és Dr. Váli Béla. Az elég élenként összeállított közlőny első számának tartalma a következő: Ünnepeink után. (Czikk.) Dr. Sziklay Jánostól. — Bolyay Farkas. (Életrajz.) — A magyar kir. dalműszínház. — Csillagászat és időjósítás. Dr. Mayer V. tól. — Nagyvilág. — A budapest fővárosi tankerület. — Iskolai élet. — Irodalom és művészet. — A marosvásárhelyi ünnepélyek. R. A. — MI újság? — Vegyesek. — Történelmi naptár. — Betűrejtvény. — A tárczában: Őszi este. (Költmény.) Fülöp Árontól. — Bolondos Gyurka. (Székely népmese.) Benedek Elektől.

— TREFORT MINISZTER műiparunk érdekében levelet írt Széchenyi Pál gróf kereskedelmi miniszterhez. Levelét azzal kezdte, hogy mint 22 éves ifju 1838. decz. 22-én cikket tett közzé a művészet érdekében a néhai „Társalkodó“-ban. A buzditó cikkeknek — szerzője fiatalága daczára — meg volt a hatása, mert máj 1839. február 3-án meg is jelent a Pesten alapítandó műegylet programja, aláírva gróf Desseffy Aurél, Eckstein Frigyes, br. Eötvös József, Grimm Aurél, br. Jósika Miklós, Lukács Móricz, br. Prónay István, Rupp János, gr. Serényi László és Trefort Ágost által. A program nem maradt írott malaszt; az első pesti műegylet életbe lépett. S ezek a visszaemlékezések bátorítják a minisztert, hogy szavát fölemelje ezuttal a műipar érdekében. A műipar, mely közép helyet foglal a képzőművészet és kézi-ipar közt s melynek körébe tartozik az edény, üveg, butor, az épületek dekoratív stb. — tagadhatlanul nemzetgazdasági tényező. Örvendetes, — ugymond a miniszter — hogy a műipar hazánkban ma már nem oly parlagon heverő föld, mint volt 1838-ban a képzőművészetek mezeje. Van ugyanis műipar-muzeumunk, műipariskolánk, vannak kitünő gyárosaink, iparosaink és ipartelepeink s a kereskedelmi miniszterium gyakorlati téren támogat minden törekvést ez irányban, mint ezt a Testori-féle vállalat és a herendi gyár legjobban bizonyítják. Csak a meglevőt kell tovább fejleszteni, még pedig több irányban. Mindenekelőtt meg kell ismerteíni, a mi e téren már van, és a mi történik; buzditani kell ugy minőség, mint mennyiség tekintetében a termelést s végül a mi fő: hozzá kell szoktatni a népséget, hogy bevásárlásait és megrendeléseit otthon eszközölje s ne idegenkedjék a hazai gyártmányoktól; mert ha le nem vetkezzük rossz szokásunkat és rendszeresen kicsinylünk mindent, a mi itthon készül, úgy Magyarországnak soha műipara, de általában ipara nem lesz. Levelét azzal végzi a miniszter, hogy kész programja nincs arra nézve: mint volna ez a cél elérhető. Felkéri tehát mindazokat, kik a műipar jelentőségét elismerik és hazánk nemzetgazdasági viszonyainak javulását szívükön viselik, hogy neki kezet nyujtva alakítsanak egyesületet a műipar fejlesztése és előmozdítása céljából. A részletes program megállapítása aztán a kiküldendő bizottságnak lesz feladata.

Nyomatott Stein Jánosnál az ev. ref. collegium betűivel Kolozsvártt.

— LISZT LERENCZ, mint egy művész barátjához intézett levelében tudatja még e hét folyamán Budapestre érkezik. Ennek következtében az ősz mesternek a sugáruti zeneakadémiában levő lakását újra díszíteték s teljesen rendbe hozták. Megjövetele után csak egy pár napot tölt a fővárosban s csakhamar Zichy Géza grófhöz utazik, kinek már régen ígéretet tett, hogy Tetétlenen meglátogatja. A mester friss egészségnék örvend s élenként érdeklődik az újabb művészhetségek iránt. Legközelebb is Lipcsébe rándult, hogy ott jelen lehessen Siloti és Frietháim hírneves zeneművészeknek október 1-én a „Gewandhaus“-ban tartott hangversenyén. Innen Weimarba tért vissza, honnan most hozzánk indul.

— LOTZ KÁROLY festőművésznök az új operaház mennyezetére festett freskoesoportozatát olajban festi kissébbített alakban, melyet a jövő évi országos kiállításra küld be. Erről a képről fognak készülni a freskok fényképmásai.

A FILOLÓGIAI TÁRSASÁG f. hó 9-én tartotta első gyűlését a két havi szünet után, Ponori Tewrewk Emil elnöklete alatt, az akadémia Kistaludy termében. Első felolvasó dr. Krausz Jakab volt, a ki „Lukianosz“ élete és műveiről értekezett, a kit az ó kor Voltaire-jének tartanak. Némethi Géza „Horaciusz és Alkaiosz“ czimű értekezésében fejtegeti, mily nagy hatással volt a görög költő a rómaiakra. Végül Kardos Albert „Irodalmi hamisítvány“ hangzatos címe alatt azt akarja bebizonyítani, (a mi fölösleges fáradság, mert ugy is mindenki tudja) hogy a Szilágyi és Hajmásvyól szóló történelmi ének, a mit Kollár tót népköltési gyűjteményében, mint eredeti kiadott, nem egyéb a régi magyar hasonzimű történelmi fordításánál. Egyéb tárgya az ülésnek nem volt.

— HUBAI ARANKA k. a. nagy sikereket arat Szegeden. Legközelebb Birchpfeifer „Arany paraszt“ czimű darabjában lépett föl s a szegedi újság így ír róla: Hubai Aranka, a vad, makaes arany parasztnak szintén akaratos, de a mellett nemes, mély érzésű Vroni leányát megkapó jellemzessel játszta, a minthogy a kisasszony általában nem ejti el szerepeinek legapróbb vonását sem. Vroni-ján meglátszott a gondos tanulmány és a meleg kedély, a tehetség és a képzettség. Nem is maradt el a hatás. Hubai Arankát ez este tüntető tapsokkal hívták a lámpák elé számtalanszor.

— A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT választmánya e hó 10-én gr. Apponyi Albert elnöklete alatt ülést tartott, a melyen Tárkányi Béla társelnök bemutatta az 1884. évi tagilletményeket. A társulat által kiadandó munkákra nézve hosszabb eszmecsere után határozatba ment, hogy maradjon meg az eddigi szokás, mely az igazgatóság vélemény adása után döntené fog a fölött, hogy azok a bizottságoknak kiadassanak-e, vagy egyszerűen visszaküldessenek. A társulati igazgató kéziratban bemutatta a következő munkákat: „Temetési rendtartás“, összeállította Papp László kántortanító. — „Gyászhangok“, szerkeszté Vátzy János. „Ború“, költemények írta Vátzy János. Olvastattak a pénztári kimutatás, mely szerint f. é. január 1-étől bezárólag október 9-ig a társulat bevétele 67.520 frt 45 kr. kiadása 65.949 frt 61 kr. pénztári maradék tesz 1660 frt 66 kr. A vatikáni okmánytára az utolsó választmányi gyűlés óta a következő adományok folytak be: Fraknoi Vilmos küldött 500 frtot, a kalocsai főkáptalan 100 frtot, az egri főkápt. 500 frtot, Supka Jeromos 150 frtot, Tárkányi Béla 250 frtot, Buhics Zsigmond 250 frtot. Az ügynökségben 1884. június—szeptember hónapokban eladott 265.489 példány könyv. 3225 drb. szent kép. 15.417 példány egyes nyomtatványok: kézpénzben bejött 24.221 frt. Az 1885. évi költségvetés megállapítására bizottság küldetett ki, melynek tagjaitvá Barta Béla kir. táblai tanácselnök, Czibulka Nándor udvari káplán, Gervay Mihály főpostaigazgató és Pászthely János kuriai bíró választattak meg. A bizottságnak tagjai a társulat tisztviselői is.

Tartalom: Hová? Sándor József. — Uj világ. Tolnai Lajos. — A sors, Dr. Boros Gábor. — Egy éjszakán. Tutsék Anna. — Salgama condita. Ilésy Piroška. — Akadémia. — Pesti posta. Gabányi. — Különlélék. — Tárca Angol-Francozia- és Németország, kulturája.